

HET ZAKMES

Sjoerd Kuyper

Het zakmes

met illustraties van Alice Hoogstad

Lemniscaat Rotterdam

Van Sjoerd Kuiper verschenen eerder bij Lemniscaat:

Mijn opa de bankrover

O rode papaver, boem pats knal!

Een muts voor de maan

De grote Robin

Robin en Sinterklaas

Hotel De Grote L

De duik

De rode zwaan

Robin en God

Lang leve Robin!

© tekst: Sjoerd Kuiper, 1991, 2017

© omslag en illustraties: Alice Hoogstad, 2017

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v.,

Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2017

ISBN 978 90 477 0794 3

NUR 282

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig en milieuverontreinigend transport is vermeden.

Dit boek is opgedragen aan
Margje, mijn vrouw

INHOUD

De verhuizing

13

Het lege huis

28

De brief

43

De trein

57

De advertentie

72

Het liedje

92

De televisie

108

DE VERHUIZING

Als hij het niet gedacht had... Te laat!

De ouders die hun kinderen naar school gebracht hebben, lopen al van het plein af en in de verte gaat de grote schooldeur langzaam dicht.

Te laat... Op de eerste dag in groep drie!

Papa fietst zo snel hij kan het schoolplein op en stopt met piepende banden voor de deur. Mees springt van de bagagedrager en rent naar binnen. Maar papa roept hem terug. 'Kus!'

Wil papa nog een kus ook! Mees rent terug en geeft papa een kus.

Papa knipoogt. 'Doe je best, hè...'

Mees rent de school weer in. Daar, om de hoek, daar is zijn nieuwe klas. Mag hij zomaar naar binnen gaan? Dat weet hij niet. Moet hij eerst kloppen? Voorzichtig trekt Mees de deur een stukje open. Hij gluurt naar binnen. Hij ziet de nieuwe juf. De nieuwe juf ziet hem ook.

'Zo...' zegt ze. 'En wie ben jij?'

'Ik ben Mees, juf,' zegt Mees.

'Mees Wie?' vraagt de juf.

'Mees Grobben, juf,' zegt Mees.

'Mees Grobben!' zegt de juf. 'Ja hoor... Mees Grobben komt op de eerste schooldag gewoon te laat. Mooi begin, Mees Grobben!'

Mees wil zeggen dat hij meestal zelf naar school komt; het is niet ver, dus dat kan. En hij komt nóóit te laat. Maar

op deze bijzondere dag wilde papa hem brengen, en papa komt altijd te laat. Maar hij zegt het niet.

‘Nou,’ zegt de juf, ‘zoek maar gauw een plekje.’

Mees kijkt de klas rond. Maar dat is fijn... daar is Tim! Tim zit helemaal achter in de klas en zwaait naar Mees. Hij zwaait en wijst. Naast hem is nog een plaats vrij. Mees loopt naar Tim toe en gaat zitten. Tim stompt Mees tegen z'n schouder. Heel zacht – zoals vrienden elkaar stempen. Mees lacht en gaat om zich heen zitten kijken.

De banken zijn groot, de nieuwe juf heeft een streng gezicht, en er is geen watertafel hier. Mees moet echt even wennen. De kinderen kent hij allemaal nog van groep twee. En hij zit naast Tim. Dat is goed. Want Tim is zijn vriend.

‘Welkom in groep drie,’ zegt de nieuwe juf. ‘Nou en of! We gaan hard werken dit jaar. Ik leer jullie lezen als de allerbesten. Hebben jullie daar zin in?’

‘Jááá!’ roepen alle kinderen.

Mees roept mee: ‘Jááá!’

‘En rekenen?’ vraagt de nieuwe juf. ‘Hebben jullie daar ook zin in?’

‘Jááá!’ brult Mees, en hij knikt. Net als de andere kinderen.

Maar wat is dat nu? Moet je Tim zien! Tim knikt niet. Tim brult niet... Tim zit stil en stoer voor zich uit te kijken.

‘Dus we gaan flink ons best doen?’ vraagt de nieuwe juf.

Mees zegt niks meer. Hij zit met open mond naar Tim te kijken. Tim zit stiekem met zijn hoofd te schudden. Nee, betekent dat. Tim schudt nee!

Mees begrijpt er niks van. Maar hij durft ook niks te vragen. In groep twee mocht je met elkaar praten in de klas.

Maar of dat hier ook mag? Dat weet Mees nog niet. Daarom houdt hij zijn mond maar. Tot het speelkwartier is.

De nieuwe juf loopt door de klas, ze deelt boeken uit. Mees krijgt ook een boek. Hij begint te bladeren. Heel voorzichtig, alle bladzijden, een voor een. Hij vergeet Tim helemaal. In het boek staan prachtige letters. Mees ziet al meteen de 'm'. Van Mees.

Alle machtig! Tim kan lopen! Veel harder dan vóór de vakantie. Mees krijgt hem niet te pakken. Ze rennen achter elkaar over het schoolplein.

‘Hé!’ roept Mees. ‘Ik zag het heus wel! Jij zat nee te schudden in de klas. Hé, wacht es! Hé, Tim!’

Tim ploft neer op het stoepje achter de school. Mees gaat naast hem zitten. Ze hijgen als honden.

‘Wil jij niet leren lezen?’ hijgt Mees.

‘Ik ga verhuizen,’ hijgt Tim. ‘Over twee maanden. En dan ga ik naar een andere school.’

‘Gaan jullie ergens anders wonen?’

‘In Flevoland... Alsmeer, geloof ik.’

‘En moet je daar niet leren?’ vraagt Mees.

‘Tuurlijk wel,’ zegt Tim. ‘Maar heel andere dingen. In een ander land leer je heel andere dingen. En dan heb ik niks aan de dingen die ik hier leer.’

‘O,’ zegt Mees.

Alleen maar ‘o’. Meer niet.

‘In een ander land,’ zegt Tim, ‘leer je andere dingen. Dat snap je zelf toch ook wel?’

‘Wat dan?’ vraagt Mees.

Daar moet Tim lang en diep over nadenken. ‘Ik denk...’ zegt hij, ‘dat ik in dat andere land... andere talen moet leren. Vreemde talen... Flevotaal!’

‘Goh,’ zegt Mees.

Alleen maar ‘goh’. Want hij gelooft er niks van.

De moeder van Mees is zangeres. Ze zingt opera’s. Ze is beroemd. Ze kan heel hoog en ook heel laag zingen. Heel hard en ook heel zacht. Het is prachtig.

Ze is vaak weg.

De vader van Mees doet het huishouden. Hij kookt eten en maakt schoon en hij zorgt ervoor dat Mees zijn tanden poetst en op tijd naar school gaat. Tenminste, dat probeert hij. Hij kan het niet zo goed.

Hij is altijd thuis.

Meestal in de keuken.

Als Mees thuiskomt uit school is papa aan het telefoneren. De telefoon staat ook in de keuken. Papa praat Engels. Mees zwaait naar hem.

‘Dag lieverd,’ zegt papa. Dan praat hij verder in het Engels.

Mees gaat aan de grote tafel zitten. Onder het tafelblad is een la. Mees trekt de la open en schuift hem weer dicht.

‘Tim gaat verhuizen,’ zegt hij.

Maar papa praat Engels en luistert niet. Mees trekt de la weer open. Daar ligt het rode zakmes van papa. Mees pakt

het en trekt het grote mes uit. Er zit ook een klein mes in, en een blikopener – het is een mooi zakmes.

Papa legt de hoorn op de telefoon. Het gesprek is afgelopen. Papa loopt naar het aanrecht en begint bietjes schoon te maken. ‘Hoe was het op school?’ vraagt hij.

‘Leuk,’ zegt Mees.

‘Mooi zo,’ zegt papa.

‘Tim gaat verhuizen,’ zegt Mees.

Maar dat hoort papa niet. De telefoon gaat. ‘Dat is al de zevenendertigste vandaag,’ zegt papa. ‘Ze willen allemaal tegen mama zeggen dat ze zo mooi kan zingen.’

Hij neemt op. Een straatje bietensap druipt langs de telefoon. Papa praat weer in een vreemde taal. Dit is geen Engels. Wat het wel is, dat weet Mees niet.

Mees duwt het grote mes langzaam terug het zakmes in. Als je het voorzichtig doet, kan er niks gebeuren.

Papa legt de hoorn op de telefoon.

‘Tim gaat verhuizen,’ zegt Mees.

‘Blijf van dat mes af!’ schreeuwt papa. ‘Hoe vaak heb ik je dat nu al niet gezegd...? Als je zeven wordt, krijg je er zelf een. Tot die tijd wil ik geen mes in jouw handen zien!’

‘Ik doe heel voorzichtig,’ zegt Mees.

Papa loopt met grote stappen naar Mees toe.

‘Een zakmes,’ zegt Mees, ‘is helemaal niet gevaar...’

‘Ik wil het woord “zakmes” niet meer horen!’ schreeuwt papa. Hij grijpt het zakmes. Het grote mes snijdt in de vinger van Mees.

Ai!

Mees kijkt en ziet een snee. Heel langzaam komt het bloed omhoog. Het doet pijn, maar Mees huilt niet. ‘Jij deed het!’ zegt hij.

‘Wie zat hier met een zakmes te spelen?’ schreeuwt papa.

Papa smijt het mes in de la en knalt de la dicht. Dan kijkt hij naar de vinger van Mees. ‘Wacht,’ zegt hij. ‘Ik pak een pleister... Doet het erg pijn?’

‘Klein beetje,’ zegt Mees.

‘Klein pleistertje,’ zegt papa.

Hij is niet boos meer. Mees ook niet. Ze zijn nooit lang boos op elkaar. Papa plakt een pleistertje op de snee.

‘Mag ik even mama kijken?’ vraagt Mees. Hij loopt naar de televisie.

‘Ga je gang,’ zegt papa. Hij loopt naar het aanrecht en begint bietjes te raspen.

Mees heeft de televisie al aan. Daar heb je mama! Op de video. Ze heeft haar mooiste jurk aan. Ze zingt een woest lied, ze galmt het uit en zwaait met haar armen.

‘Hoi mam,’ zegt Mees. ‘Ik heb een pleister op m’n vinger en Tim gaat verhuizen.’

‘Zo,’ zegt papa. ‘Waar gaat Tim heen?’

De telefoon gaat weer. Papa neemt op. ‘Ja?’ zegt hij. ‘Nee meneer, mijn vrouw Vera is niet thuis. Ze zingt vanavond in Parijs. Belt u daar maar heen. Dag meneer.’ Papa legt de hoorn boos op de telefoon. ‘Stom volk,’ zegt hij tegen Mees. ‘Zeggen dat ze fans zijn van mama en weten niet eens dat mama vanavond in Parijs zingt.’

‘Je hóéft toch niet op te nemen,’ zegt Mees. ‘Je kunt hem toch gewoon laten rinkelen.’

‘Ik hoop altijd dat het mama zelf is die belt,’ zegt papa. ‘Je weet maar nooit.’

De telefoon is nu helemaal rood van het bietensap. Papa loopt terug naar het aanrecht.

‘Tim zegt,’ vertelt Mees, ‘dat hij naar een andere school gaat, in Almeer, en dat hij daar andere dingen moet leren. Andere talen. Vréemde talen. Flevotaal.’

‘Flevotaal?’ vraagt papa. ‘Wat is dat nu weer voor onzin? En het is Almere, niet Almeer.’

De telefoon gaat wéér.

Papa draait zich kwaad om naar de telefoon. Een glad bietje floept uit zijn hand en knalt keihard tegen de televisie. Mama’s mooie jurk wordt rood van het sap.

‘Oeps!’ zegt papa. ‘Sorry.’ Hij gooit een theedoek naar Mees. ‘Weet je wat ik doe?’ zegt papa. ‘Ik neem níét op. Ik laat die telefoon gewoon rinkelen.’

Mees begint de televisie te poetsen. Het gezicht van mama maakt hij heel voorzichtig schoon. Mama zingt dwars door de theedoek heen.

Papa kruipt onder de grote tafel. Hij zoekt het bietje. ‘Tim moet op die andere school gewoon leren lezen,’ zegt hij, ‘en rekenen... Net als jij op deze school.’

Mees knikt, hij had het wel gedacht.

Papa komt weer tevoorschijn. Hij heeft het bietje gevonden. Het bietje is vies geworden. Het zit onder het stof en er kleven haren aan. Het is een zeer vies bietje. Papa kijkt er verdrietig naar.

‘Zal ik een broodje voor je maken?’ vraagt hij.

Mees knikt. Dan maar een broodje.

De volgende dag zegt Tim het zelf. ‘Ik heb het aan mijn moeder gevraagd,’ zegt hij. ‘En die zei het ook. Ik moet op die andere school gewoon rekenen en lezen, net als hier. Ik zal toch maar mijn best gaan doen.’ Hij lacht.

‘Het was wel leuk,’ zegt Mees. ‘Van die vreemde talen.’

‘Misschien,’ zegt Tim, ‘zijn er scholen waar je de taal van de dieren kunt leren.’

‘Ha!’ zegt Mees, en hij lacht. ‘De taal van de poezen... Miauw.’

‘De taal van de muizen!’ roept Tim. ‘Piep-piep...’

‘De taal van de krokodillen!’ schreeuwt Mees. ‘Grauw...’

‘Of,’ zegt Tim, ‘de taal van de kippen... Tók-tók-tók, de kip zit in het hók.’

‘Ja,’ juicht Mees, ‘aan een boom zit een tók, en de meester is zók.’

Want de meester van de zesde groep is ziek.

‘Nee, wacht es,’ zegt Tim, ‘als je het zo doet, dan moet je voor alles een “ó” zeggen... Dan moet je zeggen: ón ón bóm zót ón tók, ón dó móstór ós zók!’

Ze schateren het uit.

Dit is een prachtige uitvinding, dit is de taal van de kippen! De hele dag zeggen de jongens een ‘ó’ in plaats van een ‘ie’ of een ‘aa’ of een ‘ui’. De hele dag, dó hóló dóg...

Na een paar weken kunnen Mees en Tim de taal van de kippen goed spreken en ook al een beetje schrijven.

Van juf moeten ze schrijven: *de pijl gaat naar dop*, maar ze schrijven:

do pol got nor dop

Ze moeten schrijven: *nies gaat naar de pijl*, maar ze schrijven:

nos got nor do pol

Ze gluren bij elkaar in de schriftjes en zien dat ze precies hetzelfde schrijven. Ze giechelen geweldig.

Opeens daalt de vinger van juf op het schrift van Mees neer. ‘Wat is dit, Mees Grobben?’

Mees durft juf niet aan te kijken. Tim durft het ook niet. De vinger van juf komt nu op het schrift van Tim. ‘En meeneer Tim... Wat is dit?’

Mees en Tim kijken naar de vinger van juf en zeggen niks.

‘Hebben jullie,’ vraagt juf, ‘afgekeken bij elkaar?’

En dan, helemaal per ongeluk, ze kunnen er echt niets aan doen, zeggen Mees en Tim, precies tegelijk: ‘Nó jófl!’

Het ergste is dat ze hun lachen niet kunnen houden. Ze stikken er bijna in.

Juf is vaak kwaad, maar zo kwaad als nu... Nee, zo kwaad is ze nog nooit geweest. ‘En nu is het afgelopen!’ schreeuwt ze. ‘Jij, Tim, jij pakt je spullen en verhuist naar voren. Daar, vlak bij mijn tafeltje. Kan ik je goed in de gaten houden... Jij, Mees, blijft hier zitten. Maar bedenk dat ik scherpe ogen heb.’

Tim begint de spulletjes uit zijn kastje te halen.

Juf loopt naar voren. ‘Al die tijd doe ik mijn best,’ moppert ze, ‘om jullie wat bij te brengen... En wat doen jullie? Flauwekul uithalen!’

Mees is vreselijk geschrokken. Hij kijkt naar zijn schrift. *nos got nor do pol*, leest hij.

Dan hoort hij snikken. Mees kijkt op. Huilt Tim?

Nee, Tim staat juist heel gekke gezichten te trekken. Alsof hij niezen moet.

En Mees begrijpt het. Tim moet nog steeds vreselijk lachen. Goed van Tim! Dat hij niet geschrokken is! Voorzichtig begint Mees ook te grijnzen.

In het speekkwartier zitten ze weer naast elkaar.

‘Kijk,’ zegt Tim. ‘Kók.’ Hij wurmt iets uit zijn zak. Het is een zakmes. En wat voor een! Het lijkt precies op het zakmes van papa, het is net zo rood, maar er zit véél meer in! Tim laat alles zien: een groot mes, een klein mes, een kurkentrekker, een blikopener, een flesopener, een schaar-tje, en zelfs een vergrootglas.

‘Van m’n buurman gekregen,’ zegt Tim. ‘Vón món bór-món... Omdót ók gó verhuizen. M’n buurman is kapitein op een schip. Hij heeft het meegenomen uit een ander land. Het is zeldzaam.’

‘Ga je...’ vraagt Mees. Hij kan het niet geloven. Ja, hij kán het wel geloven, maar hij wíl het niet geloven.

‘Verhuizen,’ zegt Tim. ‘Morgen.’

‘Morgen al?’

‘Morgenochtend,’ zegt Tim. ‘Heel vroeg.’

Mees en Tim hebben alle twee opeens geen zin meer om de taal van de kippen te spreken. Eventjes niet. Want morgen, en vooral morgenochtend vroeg, dat is heel dicht-bij...

‘Mag ik het vasthouden?’ vraagt Mees.

Tim geeft Mees het mes. Mees bekijkt de glinsterende dingen die uit het zakmes steken. Hij probeert heel voor-zichtig een stukje van z’n duimnagel af te knippen met het schaar-tje. ‘Jemig,’ zegt hij. ‘Als mijn vader me met zo’n mes ziet, dan zwaait er wat.’

‘Doe weg, gauw!’ waarschuwt Tim. ‘Juf...!’

Juf heeft helemaal een hekel aan zakmessen, nog erger dan papa. Dat weet Mees. Juf loopt vlak langs de jongens. Haar rok waait in hun gezichten. Mees en Tim kijken vre-selijk braaf.

Dan gaat de bel. Ze springen op en rennen naar binnen.

Die middag, na school, is het heel gek. Mees staat tegenover Tim, Tim staat tegenover Mees, en ze weten allebei niet wat ze moeten doen. Misschien moeten we elkaar een hand geven, denkt Mees, zoals grote mensen doen als ze bij elkaar weggaan. Maar dat durft hij toch niet goed.

‘Dag Tim,’ zegt Mees.

‘Dag Mees,’ zegt Tim. ‘Dóg Mós.’

‘Dóg Tóm,’ zegt Mees.

Ze kijken elkaar nog even aan. Dan draaien ze zich om, precies tegelijk, en zo hard ze kunnen rennen ze naar huis. Ieder naar zijn eigen huis.

Mees naar het huis waar zijn vader op hem zit te wachten, met thee en koekjes. Tim naar het kale, lege huis waar de theepot en de koekjestrommel al in een grote doos gepakt zijn.

Papa zit aan de grote tafel in de keuken. Hij is aan het werk. Op de tafel liggen een heleboel brieven. Brieven van mensen die fan zijn van mama, bewonderaars. Ze schrijven hoe goed ze mama vinden en ze vragen om een handtekening. Zo beroemd is mama. Maar mama heeft geen tijd om al die handtekeningen te schrijven en op te sturen. Mama moet zingen! Overal.

Daarom schrijft papa de handtekeningen. Naast de brieven liggen een heleboel foto’s van mama. Daar zet papa de handtekeningen op: *Vera* – met mooie zwierige letters. Papa kan het heel goed. Naast de foto’s liggen witte enveloppen. Daar stopt papa de foto’s met de handtekeningen in. Zo werkt dat.

Mees komt binnen en stoot per ongeluk de stapel enveloppen van tafel.

‘Hé, hé!’ roept papa. ‘Kijk uit wat je doet.’

Mees geeft papa een kus en raapt de enveloppen van de vloer. ‘Tim gaat verhuizen,’ zegt hij.

‘Ja,’ zegt papa. ‘Zoiets had je al eens gezegd. Hij gaat toch naar Almere?’

Mees knikt. Dat was het, denkt hij: Almere...

‘Ik dacht dat hij allang weg was,’ zegt papa. ‘Wat een boel brieven, hè...? Iedereen houdt van mama.’

‘Ik ook,’ zegt Mees.

‘Nou, ik ook,’ zegt papa.

‘Mag ik even mama kijken?’ vraagt Mees.

‘Natuurlijk, lieverd.’

Papa schenkt thee in en pakt de koekjestrommel. Mees zet de televisie en de video aan. Hij spoelt de band door. Hij zoekt een heel speciaal lied.

De telefoon gaat. Papa neemt op. ‘Ja?’ zegt hij. ‘Nee meeneer, ze is niet thuis. Ze zingt vanavond in Heerenveen... Wat? Ja, ik zal het doen.’

Papa legt de hoorn op het toestel. Hij kijkt naar Mees. Die spoelt nog steeds de videoband door. ‘Wat doe je?’ vraagt papa.

‘Ik zoek dat lied waar mama me een kusje geeft,’ zegt Mees.

‘Wacht even,’ zegt papa. Hij tuurt naar de televisie. ‘Ja! Ho! Dat zit in dit lied.’

Mees zet de video op play. Hij kan alles zelf. Hij kijkt ook zó vaak naar mama. Hij gaat op de bank zitten. Mama zingt met haar laagste stem. Heel zacht. Straks gaat ze Mees een kusje geven.

‘Dat kusje is toch echt voor mij?’ vraagt Mees.

‘Alleen voor jou,’ zegt papa.

‘Tim had een knoeper van een zakmes,’ zegt Mees.

Papa zet een beker thee bij Mees neer en legt er een